

„Глас Црногорца“ излази према службеној потреби (3—4 пута мјесечно). — Преплата, на шест мјесеци: три франка за француску; шест франка за све друге земље. Адреса за све што се тиче листа: Journal officiel du Montenegro, Neuilly-sur-Seine, rue Ancelle.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

LA VOIX DE

MONTENEGRO

Службени орган Краљевине Црне Горе

Journal Officiel du Royaume de Montenegro

Неји код Париза, 8. маја 1919.

Neuilly-sur-Seine le 21 Mai 1919.

СЛУЖБЕНИ ДИО

М И
НИКОЛА I.ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ
КРАЉ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог нашег Министра Спољних Послова, Председника нашег Министарског Савјета, Заступника нашег Министра Унутрашњих Послова,

постављамо за Кр. почасног Генералног Консула у Болоњи, адвоката Атилија Скоти, досадашњег Кр. Консула.

Наш Министар Спољних Послова, Председник нашег Министарског Савјета, Заступник нашег Министра Унутрашњих Послова, нека изврши овај указ.

Неји код Париза, 29. априла (12. маја) 1919.

НИКОЛА с. р.

Министар Спољних Послова,
Председник Министарског Савјета,
Заступник Министра Унутрашњих Послова
J. С. Пламенац с. р.

М И
НИКОЛА I.ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ
КРАЉ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог нашег Министра Спољних Послова, Председника нашег Министарског Савјета, Заступника нашег Министра Унутрашњих Послова, на основу члана 12. Закона о чиновницима грађанског реда, ријешили смо и рјешавамо

да се д-ру Филипу Добрешићу, секретару Министарства Спољних Послова, упузати његово службено мјесто.

Наш Министар Спољних Послова, Председник нашег Министарског Савјета, Заступник нашег Министра Унутрашњих Послова, нека изврши овај указ.

Неји код Париза,
9. (22.) марта 1919.

НИКОЛА с. р.

Министар Спољних Послова,
Председник Министарског Савјета,
Заступник Министра Унутрашњих Послова
J. С. Пламенац с. р.

М И
НИКОЛА I.ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ
КРАЉ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Заступника нашег Министра Просвјете и Црквених Послова, нашег Министра Правде, на основу члана 12. у вези са чланом 27. Закона о чиновницима грађанског реда, ријешили смо и рјешавамо

да се Николи Тујковићу, секретару Министарства Просвјете и Црквених Послова, упузати његово службено мјесто.

Заступник нашег Министра Просвјете и Црквених Послова, наш Министар Правде, нека изврши овај указ.

Неји код Париза,
2. (15.) априла 1919.

НИКОЛА с. р.

Заступник Министра Просвјете
и Црквених Послова,
Министар Правде
д-р Церо Ђ. Шоћ с. р.

Заступник Министра Унутрашњих Послова, Министар Председник, Министар Спољних Послова, г. Јован С. Пламенац, дошло је ово

РЈЕШЕЊЕ

Увидио сам да су извесни наши поданици — за вријеме док се Влада Краљевине Црне Горе налазила у иностранству — примали

помоћи из државне касе; пак да су Црну Гору касније изневјерили, пријешавили на страну нашег непријатеља који, не бирајући средстава, ради не само о томе да јулини државног живота, него и да окаља њену сјајну прошлост пред културним свијетом; те пошто су ти наши поданици таквим својим поступцима Краљевску Владу лишили материјалне могућности, да у најкритичнијим часовима помогне оним нашим сународницима на дому који су остали вјерни историјским светињама своје Отаџбине, те с обзиром на правичност и политички морал, као и с обзиром на успоставу овим начином поремећеног финансијског стања и на будућу финансијску државну потребу,

РЈЕШАВАМ:

да се од свих особа, које спадају у горњу категорију, све суме, које су им издате као помоћ, сматрају као позајмице, и да се исте, са законским интересом, легалним путем, од њих, или њихових правних наследника, односно из њихових имања, наплате у корист државне касе, чим наступе редовне прилике Горње рјешење важи и за стипендијете.

Ово рјешење нека се саопшти Кр. Министарству Финансија — Правобранилачком Одјељењу — ради извршења и ради очувања државних интереса.

Неји код Париза, 1. (14.) маја 1919.
Број 1710.На Канцеларије
Министарства Унутр. Послова

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

Руско посланство при црногорском двору службено саопштава ово:

Париз, 26. априла 1919.

Европска и америчка штампа је у посљедње вријеме довијела читав низ саопштења о крушим концесијама, које бољшевици намјеравају дати странцима у Русији. И сами шефови бољшевички најјаснији су се у истом смислу.

Представници националне Русије сматрају, услед тога, за своју дужност да изјаве, у циљу да се избјегне сваки доцнији неспоразум, да националне руске власти неће признати никакав уговор о концесијама и повластицама, који год буде склопљен са бољшевичким властима, као и то, да ће све погодбе, које странци утврде са представницима Совјета, бити сматране за ништавне.

Княз Лвов, Саломов, Н. Чајковски, В. Микликов.

КО ЈЕ ИЗДАЈНИК?

Отворено писмо београдској «Самоуправи» и Николи Пашићу, бив. министру председнику Србије и њеном првом делегату на Конференцији Мира.

(Наставак из 68. броја).

На реду би било да прегледамо националну политику Србије, ранију и садању. Нећемо то учинити, јер би нас то одвело и сувише далеко, и што себи то сада за задатак нијесмо поставили. Ипак морамо рећи бар нешто!

Док је Црна Гора водила прво српску, југословенску на онда тек црногорску, Србија је, увијек водила егзистичку политику у националном питању. Њена политика била је прво србијанско-династичка на

тек, ако је што остало послје тога, била је српска и уопште национална. Један између осталих доказа, зар није уговор војно-политичког карактера између Аустро-угарске и Србије из краја прошлог вијека, а по ком се Србија била потпуно дезинтересовала од Срба и Југословена у Аустро-Угарској, и њихову судбину оставила на милост и немилост Хабзбурговаца?!

Зар сада званична Србија не води једну најгладнију егзистичку политику у националном питању, која треба да обезбједи господство династији Србије, њеним присталицама, Пашићу и радикалима? Зар због овог званичне Србија није учинила најгладнија издајства према нама Црногорцима, Хрватима и Словеницима.

Ми ћемо с фантима у руци говорити о овом питању, чим Конференција Мира рече своју пошљедњу ријеч. Довољно је засад да речемо, да Србија још из 1915. и 1916. има тајне уговоре по којима јој се осигурава Велика Србија. Зар Пашић није послје свог великог турнеја Рим-Париз-Лондон-Петроград 1916. реферисао својој мамучкој Скупштини, односно посланицима, који се налажаху тада у Нишу, чак и границе Велике Србије? Зар националне аспирације биоградског Пјемонта, а по тим тајним уговорима Пашића и по његовом реферату, не представљаху само Славонију са Сријемом, Босну и Херцеговину, Сибет с јужном Далмацијом, и разумије се, што је «најважније», Црну Гору.

Зар се биоградски Пјемонт могао одрицати Хрвата и Словенаца, које кад треба начинити својим измеђарима назива браћом и «једним народом од три имена»? И Црна Гора жртва је једног оваквог тајног издајничког споразума Србије, који уосталом представља врхунац неваљалства и неморала у међународним односима, на ма ко поред Србије био учесник у том споразуму. Због овог срамног уговора Црна Гора је гоњена и инканирана и у моменту кад је подносила највеће и најпосебније жртве за општу ствар. Цивилизовани свијет ће се гушати кад будемо убрзо изијели сва инканирања, све неправде и сва подјела, која је Црна Гора од извјесних морала подносила само да дође до извршења овог неморалног и издајничког тајног споразума у корист Србије.

Завршавајући ово неколико општих, а потребних, напомена о политици Србије уопште, имамо да поставимо једно питање. Пашићу и Веснићу, који су творци кампање и интрига против Црне Горе. Може ли се навести ма и један пример из историје Црне Горе и раније и садање, т. ј. од времена владавине Н. В. Краља Николе по коме се је Црна Гора одрицала на чак и издавала своју браћу, као што је то случај са Србијом, и као што смо то показали?!

Видјели смо како се је Црна Гора одужила Србији и општој националној ствари.

Да видимо сад како се је званична Србија одужила према Црној Гори.

У меморандуму од 5. марта о. г. који је Влада Краљевине Црне Горе поднијела Конференцији Мира оптужена је званична Србија од стране наше, да је 1915. и почетком 1916. намјерно радила, да изазове катастрофу Црне Горе, чиме је пружила директну помоћ непријатељу. Ми смо тражили од Конференције Мира међусавезничку комисију, која би имала да испита и утврди улогу Црне Горе и Кра-

ља Николе у овом рату, и имала да утврди тачност оптужаба, (које смо у главни тезима изијели) о издајству чинима званичне Србије према Црној Гори.

Овај свој захтјев обновили смо касније и једном потом Конференцији Мира и свима појединим делегацијама престављеним на њој.

Ми сад овим путем оптужујемо свечано и отворено пред Српством и Југословенством званичну Србију: за нарочито спремање катастрофе Црне Горе, за најодвратније издајство Црне Горе и за злочине почињене према њој.

Гласиће ћемо показати, да с овим није издана само Црна Гора, него општа национална ствар, а да злочине званичне Србије није платила само Црна Гора него и Србија бар поредосталог са 100,000 живота најбољих својих синова.

Многи честити патриота, који не познаје душу и пошареност званичне Србије заштаће се: «Та зар је то могуће!? Зашто би званична Србија била против Црне Горе? Зар то није једно те исто»?

Ова питања морају се јавити под свих честитих Срба и Југословена, који не познају још званичну Србију. На тих разлога прије него пређемо на саму ствар, потребно је објаснити укратко побуде званичне Србије за цело издјеничко и алоичичко држање према Црној Гори.

Кампања и завјера против Црне Горе и њене династије почела је од доласка Карађорђевића на престо Србије 1913. Управо ово је почето раније, т. ј. од оног момента кад је завјера против пошљедњег Обреновића била свршена ствар. Садашњи министар двора биоградског Балугић иштакао је, под окриљем мађарске полиције у Пешти, још неколико мјесеца прије убијства краља Александра и Драге, двије брошуре, једну против Обреновића, другу против династије црногорске. Тада се почело. Нитензивност је настала кад се је Петар Карађорђевић попео на пријесто. Тада је између њега и Пашића постигнут споразум. Пашић је добио слободне руке у унутрашњој политици Србије, али у напад на то морао је водити против Црне Горе и њене династије политику до истребљена. *)

Пашић је од тада постао непријатељ Црне Горе и краља Николе, и ако му је овај дотада, за националну политику, био идеал, а чију је потпору и гостопримство тражио. Осим ове мржње шефа династије Србије према Црној Гори и њеној династији, а која је одређивала политику Србије према Црној Гори убрзо се јавио, по најзадним појмовима званичне Србије, још и један други стварни разлог.

Убијство краља Александра и краљице Драге примљено је у читавом цивилизованом свијету с крајњом одвратношћу. Ноа династија била је због овог врло слабо виђена. Египатска, наприклад, за толико година није хтјела одрицати дипломатске везе са Србијом. **)

*) Симпатије Чича-Пера према Црној Гори у осталим виђени су сви Црногорци. 1915. Он ни за живу главу није хтио приликом оступања нападнута на проторе земљиште, те је с тога био преносио прво бескућних прејела Арбанаша.

**) Убијство краља Александра, краљице Милице и других злочина и насипа пошљених у Србију, само га се дође до прије тога до круно, није ни данас заборавао. Није ли се ипак заборавао под династичких парова. Довољно је само видјети раслику како је у Паризу приликом пријем-речи Србије и краљева ружњаста, (које били су дошли египатског) ни да се још тачност овога. Уосталом то лажна штампа често пута и отворено рече. Само један најновији пример. Орган француских социјалиста

La Voix de Montenegro, le 21 mai 1919, sous le titre suivant: Les exécutés du ser vice. — On s'abonne au Journal officiel du Montenegro, à Neuilly-sur-Seine, rue Ancelle (France). Prix de l'abonnement pour six mois: pour la France 3 fr. — pour l'étranger 6 fr.

И. Никшић је написао у Паризу у броју од 6. априла о. г. неки памфлет остваривши *«Али оно што знамо добро, то је, да се остварило и реализовало српско-јански расцепије међу најбољим његовим посланицима, који постоје у овоме»*.

Ово је опомогувало стабилноста династије у Србији и подизање њеног ауторитета међу осталим Србима и Југословенима. Међутим углед краља Николе и мале Црне Горе бијаше врло велик у Српству и Словенству. По суду схватању Београда, то је била велика опасност за њих, који треба срушити што прије и не бирајући начина. Почеле су због тога страховите клевете и интриге од дипломатије српјанске, нарочито у Петрограду, против Црне Горе. Истовремено оптуживана је и клеветана Црна Гора и краљ Никола у штампи руској и југословенској, као да воде аустрофилску политику.

Београдски двор био је главни биро и центар свега. Секретар краљев Драгомир Јанковић, сада посланик Србије у Мадриду, није ни имао другог посланика, да ствара интриге и измишља најгадније клевете против Црне Горе и њене династије.

Све политике наше «литералне» природе, прешла се на стварну, јер се увидјело, да ово није довољно.

Од дворских и званичних кругова створена је 1907. зајера с бомбама. Најена су неколико биједна типа, који и данас спроводе политику Србије у Црној Гори, да носе бомбе и изврше завере против династије и останака Црне Горе. Ти биједни и провали типови: М. Даковић, Ј. Дамњановић, Т. Божовић, Ј. Боновић, Перо Новаквић, Перо Врбица и др. сметниште, примали су у београдском двору и истовремено одили су на вечере у алогласног бугарског посланика у Београду Ризова, дин-душманина српског народа, а који је ту скоро умро у Берлину, као министар бугарски. Ови биједници пренијели су без преиреке бомбе из Београда преко Аустрије за Црну Гору. Кад је зајера откривена побјега су, опет преко Аустрије, за Србију. Влада Црногорска тражила је од Аустрије њихово хапшење. Аустријска полиција узалаз их је «гомила» они нијесу «могли бити ухваћени» и ако су равно мјесец дана провели «скривени» у Аустрији. Они су се здравом вратили у Београд и од тада па до данас били интоми касе Њ. В. Петра I и Његове Екселенције Пашини. Ови несрећници као што се види, били су у исто вријеме агенти београдског двора и званичне Србије, те Аустрије и Бугарске, које имаћу за циљ, да помажу ову заверу створену у Београду, створе расцеп између Црне Горе и Србије и да пред иностранством компромутију и једну и другу државу српску. Ми смо ово знали, али што је боље кад није знао Београд, односно кад, због страховите и неирпиродне мржње према Црној Гори и династији није хтио то да увиди. Он се само као окорели зликовац брашно одрцањем. Београд је преко плаћене штампе знао само рећи: *«Афера с бомбама не постоји. Нију је створио краљ Никола са Аустријом, само да поубија и позастара неисте људе, праве демократе и пријатеље народа!»*

Доста их је било, који су вјеровали у ово, али данас мало их има који су још у заблуди. Истина је допрла и у масу. Њу су у осталом јавно признали пред стотинама свједока Даковић, Божовић и други који су носили бомбе. Њима још остаје, послје признања, да су пренијели бомбе из Београда преко Аустрије за Црну Гору, да објасне: као су они могли бити у исто вријеме плаћени агенти Карађорђевића а фаворизирани, односно бити агенти, Аустрије и Бугарске?

Афера с бомбама није доијела жељене резултате — није убијена династија црногорска. Београд је убрзо због тога 1909. створио дру-

гу аферу т. з. «Коланинску» с истим циљем као и аферу с бомбама. Знамо како се свршила и ова афера.

Упоредо са овим покушајима Београда за физичко убијство династије и осталих представника црногорских, он мучки спрема и да морално убије Црну Гору. Тако из Београда, управо из двора београдског, ишре се и штампају најгадније измишљотине на рачун краља црногорског и уопште Црне Горе. У 1907. већ се отуд пушта вијест: *Краљ Никола је продао Јосифу Аустрији!*

У 1912. Београд растура, т. з. «Црну Книгу» у којој је штампан текст «тајног уговора» између Аустрије и Црне Горе од 1907. Уговор је као багаји потписан од графа Голуховског, бив. аустријског министра спољних послова и др. Лазара Томановића, бив. црногорског мин. предједника и бив. министра иностраних дјела. По овом лажном уговору, кога је сам Београд написао и створио, Црна Гора је надала националну политику и постала тобож агент аустријски.

Звани Србија није истина успјела да убије Краља Николу и поједине истакнуте преставнике Црне Горе, ипак она је успјела много, врло много..... Дије афере, она с бомбама и коланинском, оставиле су дубоког трага; порушена је она јединствена хармонија, која дотле владала у Црној Гори. Исто тако и клевете београдског министарства и двора нијесу остале без жељеног успјеха. Један велик дио навиног свијета вјеровао је у њих, јер или није хтио или није био способан, да их критички оцијени и да увиди одмах, да је то све једна одвратна лап.

Паметним људима није требало много, да ово увиде, довољно је само било видјети нпр. датум тог тајног уговора (12. јуна 1907.) између Аустрије и Црне Горе, па да се види, да га гроф Голуховски није могао потписати, јер већ прије неколико мјесеци бијаше престао бити министар аустријски.

Што је дакле било? Онај иднот из београдског двора, коме је било повјерено да 1912. фабрикује овај уговор није знао, да је тада, т. ј. кад је датиран тај уговор, био министар спољних послова аустријски барон Ерентал, који бијаше наслиједио Голуховског. Према овоме, да је уговор уопште постојао он је морао носити потписе барона Ерентала, а не грофа Голуховског, као што на њему стоји. Довољно је само овај факт па да покаже сву лажност и непостојање овог уговора а да се и не улази у његов иднотски и неписмени текст, кога су догађаји од 1907. до данас потпуно демантовали.

Мало разборитији људи видјеће нарочито сада, да уговор није постојао и да га је створила званична Србија у циљу да компромутије Црну Гору. Довољан је само један факат, па да се види лажност његова. То је писмена понуда Аустрије Црној Гори, у часу кад је Србија била предала ултиматум, а којим Црној Гори обећава велике накнаде ако сачува неутралност и не стави се на страну Србије. Зар би Аустрија молила Црну Гору 1914. да очува неутралност кад би имала уговор с Црном Гором? Дабоже, да не би, јер јој то не би било потреба.

Поред осталог, лажност уговора даје се закључити и из циљдећег: Уговор је, по тврђењу званичне Србије, потписао др. Лазо Томановић. Међутим овај исти Лазо Томановић узимао сада велике привилегије под те исте званичне Србије, која га за тако страховито издајничко дјело оптужује. Не само што је он лично награђен, него и сва његова породица. Његов зет који нема права бити сулент, постављен је ових дана за некаког високог чиновника у Београду; његов, пак, син, и

ако као официр, није видно боја, а камо ли да је мрчио пушке у оватри рата, на путу је да буде примљен за вишег официра. Ако је уговор између Црне Горе и Аустрије постојао и др. Л. Томановић га потписао, као што се Београд ушре да докаже, онда би Томановић био један обичан и одвратан национални издајник. Сада настаје интересантно питање: Како и зашто овај исти Београд, који проглашује Томановића за издајника, награђује овог истог Томановића и његову породицу великим и ничим незаслужним наградама? Запета оваква повареност и овакво неваљалство моје се само видјети у познатој теразијској кући, умрлаој толиким злочинима и толиким неваљалствима.....!!

Читаоци ће послје овога разумјети разлоге за непријатељство између Црне Горе и Србије. Они су, на првом мјесту, у једној ничим неоправданој и одвратној мржњи Карађорђевића према Црној Гори и њеној династији, и у уображењу, да у уништењу Црне Горе и њене династије лежи спас Карађорђевића и њихових агената.

Да нам се не би рекло да говоримо напамет и да клеветамо, послужимо се и једним тврђењем од једне од најмјеродавнијих личности у Србији.

Ђока Брачинац, предједник Народне Скупштине у Србији, у једном свом говору, држаном ту скоро у сједишћу радикалног клуба у Београду, којим је критиковао Пашиневу политику између осталог тврди ово:*)

«Пашин је ту недасно изјавио да Црна Гора мора бити присаједињена Србији хитно-нехитно. Ово мора бити по сваку цијену, па ма по цијену наше (црногорске) династије..... јер иначе, као што вели г. Пашин, нећемо се моћи одржати ни ми, ни наша партија, ни наша (српјанска) династија».

Из ових ријечи Брачинаца види се, да је Пашин признао својим интимцима, радикалном клубу, да су разлози за овако сраму и подлу политику Србије према Црној Гори, не национални, као што то њихови агенти јавно тврде, него династијашки — котеријашки. Послије овог излагања јасно ће бити разумјети злочиначко и издајничко држање званичне Србије према Црној Гори у току овог великог и ослободилачког рата. Али још је један разлог некрсао у току самог рата. Пашинијеви људи нијесу се узтезали рећи тај разлог, који овако гласи: Црну Гору треба уништити и с тога, што ћемо лажне моћи подчинити Хрватску и остале југословенске земље. Хрватска нпр. неће моћи тражити неку аутономију кад види, што је било са Црном Гором, потпуно независном државом.

(Пашиније се у нацхем броју).

*) «Глас Црногорца» саопштио је у предиспошлом броју садржину овог говора г. Брачинаца.

ИЗ СТРАНЕ ШТАМПЕ

Manchester Guardian, веома угледни енглески лист, доноси у броју од 11. марта следеће саопштење:

Господин Александар Девине, одлични познавалац балканских ствари, шаљући нам писмо валонта Гледстона о питању Црне Горе, вели: «Мислим да мишљење Гледстоново дијеле сви независни Енглези. Пошто је то писмо писао син овога силнога човјека који је за историју Црне Горе рекао да превазилази славу Маратона и Термопила, мислим да је то писмо од општег интереса те га саопштавам читаоцима. Писмо гласи: «Драги г. Девине! Црна Гора има пуно право, ако не па потпуно независност, а оно бар на федералнијетичку независност. Било би ми веома жао кад би ову стару монархију сами њен народ одбио. Нијесам у могућности да пресудим како сам народ црногорски мисли у том погледу, али свакако да сам народ, и нико други, нема право о томе да рјешава. — Срећан сам што чујем да је Предједник нацхон теоме. Наша Влада је у више прилика Црну Гору уврстила између Београда и Србије. Помисао, да ће Црне Горе нестати у Србији и да ће изгубити своју историјску индивидуалност, апсолутно ми је одвратна». — Ваш искрени Гледстон.

Михајло Вешковић, родом из Брескута, Братониска, капетан у руском гардијском пуку треће дивизије, погинуо у својој 26. години у армији руског војсковође Деникина, пријатеља Савезника који се данас на сјеверу Кавказа бори противу бољшевика. — Пок. Михајло борио се 1914. у Црној Гори. Почетком 1915. понао је у Руску довршну официрски курс војеног училишта и ступио у гарду војевао за све вријеме на руском фронту где је био и ранјан. Одличен је орденом Св. Владине крстачевице. 1917. дошао је у Француску и борио се у руској легији, одакле је, увијек у руској служби, упућен на солунски фронт. 1918. вратио се и служио у руским патриота који се организовали за отпремање експедиције противу бољшевика. Својим храбрим подвизима заслужио је похвалу у дневној паредби 27. гардијског корпуса, и истакнут је за примјерна војника у трећој дивизији којој је припадао. У нашем друштву је узвијено глас одушевљена патриоте, а исти углед бјеше стекао и у најбољем руском друштву. Цијелим својим животом потврдио је углед који су Црногорци од увијек уживали у руској војсци. — Вјечан му помен.

Михо Ђуричић артиљеријски официр народне војске. Умро је у 53. години у Никшићу. Пок. Мило био је настојник државних грађевина. Нешто од најдешњега, што Црна Гора има, јесу њени колеки путеви. При грађи ових путева покојник је био настојник и својом познатом практичношћу допринио њиховом одличном квалитету. У последним ратовима учествовао је као артиљеријски официр, где се показао храбар и способан. Да би јалост ове честите породице била већа, једновременно од исте заразе умро је и син му **Никола**, красан и угледан момак у својој 24. години. — Вјечан им помен!

Митар Јовановић, учитељ, преминуо у својој 37. години. Свирило је био Богословско-учитељску школу на Цетињу и учитељавао по разним мјестима у земљи док није, као наставник и спреман учитељ, добио пријестоницу. Пошлединх општинских избора изабран је био за општинског одборника вароши Цетиња. Бјеше честит и спреман просвјетни радник. — Вјечан му помен.

ВИЈЕСТИ И НОВОСТИ

За Црвени Крст и за сиротињу. Заузимањем гр. генералног конзула г. др. Н. Јовићевића и осталих пријатеља Црне Горе, у Жељеву, припређена је забава у корист Црногорског Црвеног Крста, на којој је цало чистог прихода 1355 швајц. франака и 55 сапгима, а у корист црногорске сиротиње 208 швајц. франака. — Како заузимањем покретачима, тако и племенитим дародавцима, изриче се овим путем јавна благодарност.

Личне вијести

— Јово Вукић, наставник цетињске Велике државне гимназије, родом из Добреког Села, промовисан је ових дана на част доктора филозофије на фрибуријском универзитету у Швајцарској. Дисертација г. Вукића је била: *Le peuple serbe dans la grande crise orientale de 1875 à 1878*, опсежна историјска студија, са многим досад необјављеним документима. Честитићемо и искрено се радујемо успјеху. Паша је радост у толико већа, што г. др. Вукић припада коду истинске и демократске омладине, која је у најкритичнијим часовима наше мученичке отаџбине, показала не само неограничену љубав и оданост према њој, него и чврстину карактера, и способност самосталног мишљења.

— Енглески лист из Питсбурга у Америци доноси фотографију Црногорца сержанта Влака Калабића-Полексина, из Дробњака, и чланак, у коме се причају подвизи овог младинца који се пећ у својој 17. години борио противу Турака и Бугара, и који је сад с одликом свршио авиатичку школу, те је одмах произведен за подофицира америчке војске. Честитамо.

СЛУЖБЕНИ ОГЛАС

Управа Централне Црногорске Трговачке Агенције у Паризу изјешћује све црногорске трговце који су намјерни извозити разну робу из Француске, да располаже са многим понудама француских, енглеских, белгијских и америчких извозника.

За побољшање усмена и писмена објашњења треба се обратити на ову адресу: **Office Cental Monténégroin du Commerce en France**, 1 rue Wachington, Paris

Број 31.

Париз, 16. априла 1916.

*) Међу клеветана, које је овај господин разгласио по београдским редакцијама било их је и тако одвратних и тако нечисти, да му је једном приликом одбили сва питања београдска штампање једне «Правди» са Црногорског двора, јер је то било суштински једно и одвратно, једино што је ова гласила била објављивана у «Штампини» и «Малом Журналу».

функционисати и носити одговорност за догађаје који могу наступити.

Вашему Величанству најоданији
МИЛУНКОВИЋ, председник Владе, РАДУЛОВИЋ, министар
Стар Црне Горе, ПОПОВИЋ, министар Унутрашњих Послова, ГЕОРГЕ
РАДОВИЋ, министар Војне.

Србијански пуковник, П. Пешин, упутио је, од своје стране, овај извештај краљу:

ВРХОВНА КОМАНДА
О. бр. 9035.

Реферат Њ. В. Краљу Врхов. Команданту

Ваше Величанство,

Сви команданти одреда на западном фронту терде, да је код наше војске настала таква деморализација, да је апсолутно немогуће сваки даљи отпор и борба са непријатељем.

Которски одред дивизијара Митра Мартиновића сасвим се је растројио и готово више не постоји.

Херцеговачки одред је такођер у рђавом стању и војници неће да се боре, а од Ловћенског одреда може се рачунати само на Кучко-братоношћу бригаду.

Команданти Которског и Ловћенског одреда немају више ни једног топа.

Војска је гладна и са врло мало муниције и нема изгледа да ће се ово стање моћи поправити.

Изгосећи ово право стање војске, мени је част обратити пажњу Вашем Величанству, да се под оваким условима борба апсолутно не може више водити и да треба одмах најчистије учинити ово:

1. Тражити мир са непријатељем, пошто није хтео примити предлог Краљевске владе о примирју, који је учињен пре два дана.

2. Двор, Краљевска влада, страни посланици и Врховна команда да оду у Скадар најдаље још сутра.

3. Код Скадра организовати одбрану од тамошње војске и ову коју можемо извући из Црне Горе и ту под заштитом утврђења и Дрина, продужити борбу, ако непријатељ не прими честити мир.

31. децембра 1913. год.

КРУШЕВАЦ

(Краљевски двор код Подгорице)

Начел. Штаба

Пуковник

Сердар ПЕТ. ПЕШИЊ

Услед овог корака, краљ је тражио да му представници Великих Сила на Цетињу кажу своје мишљење. Некоји су отворено одобрили понуду мира, а некоји су исто одобрили прећутно, јер иначе би могли изрећи свој veto. («не пристајемо») и у том случају не би мир био ни понуђен.

Према наказу г. Лазара Мијушковића, тадашњег председника црногорске владе и министра Спољних Послова, ствар је текла овако:

Одржана је конференција, којој су присуствовали: Њ. Величанство Краљ, г. Мијушковић, енглески министар граф Салне, француски министар г. Деларон Верне, италијански министар барон г. Авецано, и руски отправни послови г. Обнорски. Изложивши ситуацију, г. Мијушковић је најавио да је једини спас у понуди мира. На тај начин, тумачио је он, спасла би се Црна Гора и њен народ од роњства, а Арбанија би се могла очувати да преко ње одетупи србијанска војска. Најпослије, он је молио представнике савезних сила да у том питању дају свој савет, на што су имали право и што им је била и дужност. Четири дипломате одговорилише:

«Ми вам не можемо дати савета јер немамо никакве везе са вашим владама», (све телеграфске везе с иностранством бјеху прекинуте).

На то их је г. Мијушковић питао за лично мишљење.

Г. Обнорски је одговорио: «Иштите мир». Остале дипломате остадоше при својој првобитној ријечи: да не могу дати мишљења пошто немају никакве унутетва од својих влада.

На то је г. Мијушковић молио представнике ових четири савезних држава да изјаве, да ли су противни томе да се иште мир, и рекао је да, ако они буду томе противни, он неће мира искати на ма какве посљедице отуд проишле.

Представник Русије је поновно саветовао понуду мира а остале дипломате нијесу рекле: «Не пристајемо да трајите мир» и тек тада је понуђен мир.

Међутим, држање г. Љуба Михајловића, србијанског министра на Цетињу, било је много јасније. Већ од подужег времена он је употребљавао сва средства да убиједи краља и црногорску владу о томе да треба закључити мир. Тумачио је да је то дужност краља и владе, и да је то једина могућност да се народ и војска спасу од несреће која је снашла Србију. На тај би начин један дво србијанске војске и избјеглице могли наћи уточишта у Црној Гори. Он је предложио да краљ абди-

цира, па да влада предузме кораке у име његова сљедбеника.

Послије толико наваљивања, понуђен је мир. Међутим мир није закључен због тога што је немогуће било примити услове. Краљ оде из Црне Горе. Три министра који бјеху остали у земљи наставили преговарати о миру, и, посредством италијанског посланика у Бечу, упутише краљу уговор о миру да га он одобри. Краљ, који се тада налазио у Бордоу, одобри је да одобри мир.

У цијелој овој ствари о понуди мира, влада краљевине Србије, којој је председник био г. Пашић, играла је дволичну улогу. Очигледно је да је капитулацију Црне Горе, у главном, била припремила србијанска влада. Преко своја два представника на Цетињу, т. ј. преко министра Михајловића и пуковника Пешинћа, она је била главни саветник за понуду мира. С правом је један француски публициста рекао: *Pachitch est l'auteur de la paix monténégrine.* (Пашић је прави творак црногорског мира).

Међутим србијанска влада је била прва која је преко својих агената, ову понуду мира приказала као издају савезничке ствари. Чим је мир понуђен, она је опозвала и пуковника Пешинћа и све остале србијанске официре који сачињаваху црногорску Врховну Команду. Одмах је ишчекао и њен министар г. Михајловић, и вратио се тек послједице неког времена, кад је дознао да остали представници савезнички не пођоше за њим. Међутим, ево су пуле три године, отако србијанска влада и њени агенти искористићавају у штампани ову понуду мира, као доказ «црногорског издајства».

Очевидно је да су се србијански званични кругови служили најодвратнијим средствима да наведу Црну Гору на капитулацију, а све то у циљу да би лакше могли вршити ова насиља која сада врше и о којима ће доћије бити ријеч. Врхунац своје дволичности постигоше јануара 1916. кад пуковник Пешинћ и србијански официри напустише Врховну Команду. Пешинћ је тада дужност предао црногорском генералу Вукотићу, и обећао му, свакако по наредби србијанске Врховне Команде да ће србијанска војска бранити Скадар и прелази преко Бојане, јер Скадар бјеше једина тачка на којој би се црногорска војска, при свом повратку, могла борити. Тада је падана наредба за повлачење. Међутим, војска није била још ни на пола пута до Скадра, а непријатељ већ бјеше стигао на Бојану и, без сметње, заузео положаје западно од Скадра. Значи, србијанска војска није ни покушавала бранити ове положаје! Тијем је била запечаћена судбина црногорске војске: одступница кој је била одсјечена. — У додатку *петом* саопштавамо изјаву генерала Вукотића из које смо узели горње податке.

Из свега овога излази то, да су србијански политички кругови навлазили ишли за тијем да упропасте црногорску војску, — ону војску која је спасла и њих и сву србијанску војску.

Београдски политичари су се бојали да Црна Гора не спасе своју војску, које бјеше до 40.000 војника. У том случају, она малена Црна Гора која увијек имађаше скоро десет пута мању војску од србијанске, имала би исто онолико војника колико и Србија. По званичном србијанском схватању, то би за њене интересе била озбиљна опасност, па, да би отклонила сваку могућност тога, србијанска је влада својим интригама уништила ону једину бригаду црногорску, којој бјеше успјело да се спасе повлачећи се кроз Арбанију, да стигне на Крф. Она је спријечила и да се организује нова црногорска војска од тих Црногораца који бјеху избјегли у савезничке земље, као и од оних који се налажаху у Америци.

Краљевска влада моли Конференцију Мира да изволи одредити комисију која ће утврдити тачност горњих навода и основаност оптужаба противу званичне Србије. Краљевска влада је увјерена да су ове тврдње необориве.

Париж, 5. марта 1919.

Јован С. Пламенац,

Председник Министарског Савета.

Министар Спољних Послова.

Заступник Министра Унутрашњих Послова

III.

ЗАХТЈЕВИ ЦРНЕ ГОРЕ

Племена српска, која се у VII вијеку населише на Балкану, падоше одмах под власт Византије; само оно племе, које заузео земље данашње Црне Горе, Херцеговине, Боке Которске и Скадар, почело се је, од првог дана свога долазка, борити противу Византије, с намером да оснује независну државу. Послједице два вијека, том племену пође за руком да створи прву српску државу, *Зету*, којој су

Турци, због ратних порaza који су их ту стално спазавали, тек доцније дали име Црне Горе (Кара-даг).

Послије неког времена, Зета подвласти сва остала племена српска. Скадар постаде пријестоница Зете, а Зета центар заједничке државе.

Првијенство Зета пред осталим земљама српским признало је и иностранство. У XI вијеку, цари Александар II. признао је Бар као *првобитно место где постоје државе српске* (*primaris sedes totius regni serbiani*), а католички архиепископ барски доби 1045. године титулу, коју носи и дан-данашњи, *primas totius regni serbiani*.

Како се Зета налазила на самој граници државе, то је средиште државно пренесено било у Рашку, али, и за товријеме, заједничком државом управљаху Немањини, поријеклом Зећани. Мада је српска држава у то вријеме била на врхунцу своје силе, ипак је Црна Гора очувала своју индивидуалност и, у својем погледу, своју надмоћ. Насљедник пријестолја, прије по што ће постати владарем заједничке свесрпске државе, морао је своју маадост проводити у Црној Гори, као *владар Црне Горе* (*rex juvenis*).

Продирањем Турске у Европу, све балканске земље, дакле и српске, погубише своју независност. Једино се Црна Гора одржа. Она није била у стању очувати све своје земље, јер један дио паде под Турке, а друге јој отеше Млечни, али оно што је главно — **независност државна** — одржа се све до наших дана, у крневицама данашње Црне Горе....

1799. године, султан Селим вели усвоио ферману: «Ми, султан Селим Емир Кан, господар неба и земље, господар истока и запада, цар царева, дајемо ово на знање нашим везирима, пашама и кадијама у Босни, Херцеговини, Арбанији и Македонији: никад Црногорци нијесу потпадали под нашу блистатулу Порту; зато нека Црногорци буду добро примани на границама нашим, а падамо се да ће и они према нашим поданицима поступати тако исто.»

Вјековима Црногорци водили крваве ратове против угњетача српског. Ти ратови нарочито су значајни отако је настала данашња династија, т. ј. од 1697. Благодарећи тим борбама у данашњој Црној Гори, очуван је суверенитет не само њен, него и суверенитет цијеле државе српске.

На тај начин припада Црној Гори и *наследно право* над свим осталим српским земљама које падоше под туђинску власт. Стога је цео српски народ у Црну Гору од вазда гледао као свој Пиемонт. Она је то с правом и заслуживала, с погледом на њене жртве и херојске подвиге на бојним пољима, као и на њен морални утицај на цијелу Српство. Већ и сама њена егзистенција бјеше од огромна значаја за очување националне свијести у осталих дјелова српског народа који допадоше роњства. Српски народ је том осјећању дао изразу на уста једнога од својих највећих пјесника:

Црна Гора, поштомно стено,

Српске крпе ти драго камење!

Слобода Црне Горе служила је Српству не само тијем, што му је кријепила морал, већ и тијем што га је и стварно потпомагала. Покрај многобројних ратова које је водила за слободу своју и своје потиштене браће, она је, на примјер, помогла устанак Србије почетком XIX. вијека тијем, што је од своје стране огласила рат Турској те тако потпомогла ствар Србије једном значајном диверзијом.

И још једним другим путем Црна је Гора благоволно утицала на подизању народне свијести и на појачању отпорну снаге код браће која бјеху под Турцима. У Српству Црна Гора је имала исту улогу коју има срце у људском организму, јер се из њених жилава се исељавао вишак становништва у остале плоднице крајеве, нарочито у Србију, чим би режим турски бивао блажи. Ти насељеници црногорски пројекти идеје слободе, а припадајући оном дијелу нашег народа који је не само физички него и умно најљепши дио Српства, улијевали су народу нашем, нарочито оном у Србији, учмалом услед дугог робовања, нову снагу, — снагу која је Шумадију кренула на устанак за слободу противу Турака. Најзначајнији људи из великог устанка, и Карађорђе и кнез Милош, поријекла су црногорског и херцеговачког.

Тврдити, да је вјековним борбама Црногораца био циљ слобода само Црне Горе и њених сународника, била би неправда. У свијем ратовима које је водила Русија за ослобођење балканског хришћанства, Црна Гора је учествовала као њен највјернији, а понекад и као једини савезник. Историска улога Црне Горе тијем добија обилежје много ширег значаја, по што то изгледа на први поглед. Војујући уз Русију, њене борбе за независност своју и своје браће, добијају обилежје борбе за *слободу свих Балканаца*.

Наставиће се у наредном броју.